

VGT vízgyűjtő alegységek véleményezése (Módosított vélemény)

A véleményt készítették: Biró Marianna és Molnár Zsolt botanikusok,
a Magyar Tudományos Akadémia Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete munkatársai

2-20. Alsó-Tisza jobb part alegység

Ez az anyag megegyezik a korábban leadott (konzultációs anyaghoz fűzött) véleményünkkel teljes terjedelmében. Rajta sehol sem módosítottunk, kivéve az oldalszámokat és a fejezetek címeit, melyeket a következőképpen tettük:

A sárga színnel jelölt tételeket megtaláltuk az új tervben, így ezek helyét, oldalszámát átírtuk.

A nem megjelölt tételeket mi nem találtuk meg, lehet, hogy másképpen vagy már nem szerepelnek a végső anyagban, ezekhez nem nyúltunk.

A megjegyzések zömmel a Duna-Tisza köze teljes területére vonatkoznak, vagyis kérjük, hogy az elfogadott változtatásokat a 2-12-es (Nagykőrösi-homokhát) és az 1-10-es (Duna-völgyi főcsatorna) alegységek anyagainak megfelelő részeibe is vezessék át.

12-13. old.

1.1.5 Élővilág

A medret szegélyező hullámtéri erdtársulások

Ezen a helyen a terv leírása kizárólag a Tisza hullámtéri és medernövényzetére szorítkozik. A vízgyűjtő alegység teresztris élővilága még FAVÖKO szintjén is sokkal összetettebb (láprétek, mocsárrétek, stb.)

38. old.

2.2.2 Felszín alatti vizek (FAV)

„Az alegység területén a mennyiségi szempontból jó állapotú víztestek területi aránya magasabb, mint a bizonytalan állapotúaké (70% és 30%). „

Megjegyzés: a talajvízszint ilyen mértékű csökkenése mellett is valóban jó mennyiségi állapotú a víztestek 70 %-a?

38. old.

2.2.3 Erősen módosított és mesterséges felszíni víztestek

„Az új igények megjelenése miatt ezen állapotok/funkciók felülvizsgálata lehetséges, részletes vizsgálatok eredményei alapján, a vízviasszatartásra alkalmas területek kijelölésével a belvízelvezetési funkció mérsékelhető.” Az állítást igen előremutatónak tartjuk.

„A tervezési folyamat során figyelembe kell venni a terület belvíz-veszélyeztetettségét, gazdasági jelentőségét és legfőképpen a társadalmi igényt.”

Mondatot kiegészítenénk azzal, hogy „valamint a természetvédelmi, az ökológiai értékek, a biodiverzitás megőrzését és a FAVÖKO-k állapotmegőrzését.” További megjegyzés: A tervezésekben a vízmérnök szakembereken kívül fontos az agrár, a természetvédelmi és az ökológus (hidrobiológus és szárazföldi ökológus) szakértők részvétele.

21. old.

2.2 Jelentős vízgazdálkodási problémák az alegységen

„A vízhiányos időszakokban jelentkező hiány csökkentése érdekében eddig alkalmazott medertározások akadályozták a víztestek hosszirányú átjárhatóságát, továbbá azok fel- és alvízi hatásai is növelték a víztestek hidromorfológiai kockázatát.” „A műtárgyak további hatása a duzzasztott térben tapasztalható feliszapolódás és ennek következtében romló vízminőségi állapotok.” „A jövőben az alkalmazott eljárásokat felül kell vizsgálni és lehetőség szerint azokat helyettesíteni kell egyéb területi tározást megvalósító beavatkozásokkal.”

A szövegből úgy tűnik, hogy a (idézzük) „legfontosabb problémák egyike ... a csapadékhiányos időszakokban az öntözési igény kielégítésére épített zsilipek és tiltók”, mivel ezek jelentősen rontják a csatornák vízminőségét. Fel kell tennünk a kérdést, vajon a csatornában levő víz minőségi állapota és hosszirányú átjárhatósága fontosabb cél-e, mint a csatorna menti vizes és talajvízfüggő élőhelyek fennmaradása. Ezek a víztestek „erősen módosított” vagy „mesterséges” besorolást kapnak, vagyis ez esetben nem feltétlenül cél a jó minőségi állapot elérése. A felszín alatti vizek mennyiségi állapotának és a FAVÖKO-k jelenlegi súlyos vízellátottsági problémáinak

javitása (s így a biodiverzitás fenntartása) felül kell írja a tervezésben ezeknek a mesterséges víztesteknek a minőségi állapotával szemben támasztott elvárásokat.

165. oldal

8. Intézkedési program

„- Ezen felül a környezeti célok eléréséhez szükséges intézkedések, amelyek tartalmazhatnak egyedi határértékeket, a jó gyakorlatra vonatkozó műszaki előírásokat, # támogatási és finanszírozási rendszert, szabályozási és igazgatási eszközöket, stb.”

Kiegészítenénk még a következővel, beszúrás # helyére: „a megfelelő ökológiai állapotra vonatkozó előírásokat (a vizek mellett a FAVÖKO-kra is),”

56. old.

3.2.3 Vízfolyások és állóvizek rehabilitációjának terheléscsökkentő hatása

„A vízfolyások és állóvizek esetében csak a megfelelő előkészítés és egyeztetés után lehet kialakítani a védősávokat.”

A vízfolyások (csatornák) menti védősávok, fasorok kialakítására a Duna-Tisza közére eső tervezési alegységeken – véleményünk szerint - nincs szükség. (Mivel a szerzők szerint is nagy nehézségekbe ütközne az intézkedés megvalósítása, feltételezzük, hogy ez a pont az alegységek anyagaiból elhagyható.) Ebben a tájban a nagy költségek, a földhasználati és a fenntartási nehézségek mellett nem szükséges mindenáron létrehozni ezeket a pufferezőket. Helyettük a talajvízszálya csökkentésére és a vízvisszatartás különböző megoldásaira kellene a rendelkezésre álló, amúgy is szűkös forrásokat felhasználni.

21. old.

2.2 Jelentős vízgazdálkodási problémák az alegységen

„A területi tározások tehát mind a vízhiányok mind a belvizek okozta kártételek csökkentése érdekében alkalmazhatóak, természetesen az alkalmazási peremfeltételeket részletes vizsgálatokkal kell meghatározni.” Kiegészítenénk azzal, hogy „...(a természetvédelem és a botanikus szakma bevonásával).” Megjegyezzük, hogy a belvítározók létesítése önmagában nem lehet megoldás, mivel a víz visszatartása szempontjából a belvítározók szerepe is igen fontos.

180. old.

A felszín alatti vízkészletek megóvása az itt élők érdekeit szolgálja, így a vízvisszatartás szerepe ezen az alegységen rendkívüli jelentőségű.” Az állítást szintén előremutatónak tartjuk, reméljük a szemlélet a jogszabályalkotás szintjén is érvényre jut majd.

Általános megjegyzés:

A Duna-Tisza köze esetében a hátsági felszín alatti víztől függő ökoszisztémák nagy része már évek óta teljesen száraz, növényzetük átalakulóban van. Ennek tovább folytatódásával súlyosan veszélybe kerül a kiáramlási területek FAV függő ökoszisztémáinak fennmaradása is. A VGT ezt máshol így fogalmazza meg: „A felszín alatti víztől függő ökoszisztémák a beszivárgási területen ez által térségi mértékben veszélyeztetettek. Az ökológiai krízissel fenyegető készlethiány a ma ismert éghajlati jövőkép alapján sajnos várhatóan tovább nő (1-10. részvízgyűjtő 14. old.)”. Különösen fontosnak érezzük a kiáramlási területeken való vízvisszatartást, mivel az itt megtartott vízszint visszahat a beáramlási területek gravitációs vízáramlási rendszerére. Ezért nagy hangsúlyt kell kapnia a következőknek:

- a FAVÖKO területein kezdődő (csak ezek vizét összegyűjtő) legfelső csatornaszakaszok és árkok gyepre eső kezdeti részének megszüntetése (a régió helyzetére való tekintettel még 2012 előtt),

- a Tisza jobb part (hátság keleti megcsapolódási terület) belvízelvezető rendszerének teljes újragondolása és belvízelvezetéseinek szigorú korlátozása (ahol szükséges művelésiág váltások, vízmegőrzés támogatásával), (2-20. és 2-12. részvízgy. terv)

- a homokhátság nyugati megcsapolási régió lápterületeiről való vízelvezetés szigorú korlátozása (Kolon-tó, Kurjantó, Akasztó-Kiskörös környéki lápteknők, Örjeg stb.) (ahol szükséges művelésiág váltások, vízmegőrzés támogatásával), (1-10. részvízgy. terv)

- a Duna-völgyi főcsatorna folyamatos, megfelelően magas vízutánpótlása a Dunából (Kvassay-szilip/ a hátsági vizekre tett megcsapoló hatás minimalizálása céljából). (1-10. részvízgy. terv)

182. old.

Eróziócsökkentés és vízvisszatartás (területhasználatlaltal kapcsolatos intézkedések)

„A belvízvisszatartás érdekében belvíztározók kialakítása, a belvízelvezető rendszer átalakítása, a célnak megfelelő üzemeltetése. Célja a befogadó vízfolyások tápanyag terhelésének csökkentése belvíz-visszatartással.”

Az alábbi állítás szerint úgy tűnhet, mintha a belvíz-visszatartás célja nem a vizek megtartása és a FAVÖKO megőrzése, hanem a tápanyag terhelés csökkentése volna. Kérjük átfogalmazását, mivel máshol a VGT helyesen fogalmazza meg a kérdést. Pl.: „Jelenleg formálódik Magyarországon az új belvízvédelmi koncepció, ennek lényeges eleme, hogy területről csak a belterületeket a lakosság élet- és vagyónbiztonságát veszélyeztető vizeket célszerű elvezetni. A mély fekvésű területek, rétek felhasználhatók a belvizek időszakos visszatartására. A csatornák átalakítása révén a folyamatos vízlevezetés kiküszöbölhető (1-10. részvízgyűjtő 23. old.)”

166. oldal.

8.1 Tápanyag- és szervesanyag terhelések csökkentését célzó intézkedések

Területi agrárintézkedések a tápanyagterhelés csökkentése érdekében

„Síkvidéken a felszíni vizek tápanyagterhelése számottevően az összegyűjtött **belvíz mennyiségével csökkenthető**. Ez történhet területi vízvisszatartással, lokális mély fekvésű területeken történő tározással, belvíztározók létesítésével, a belvízelvezető csatornák megfelelő átalakításával, üzemeltetésével.”

A belvízvisszatartás mindenhol a tápanyagterhelés csökkentése érdekében teendő agrárintézkedések fejezetben szerepel (mint pl. a fenti idézetben is). Bár tudjuk, hogy a szerzők nem teljesen így gondolják, hiszen igen sok helyen megfogalmazzák a belvizek megtartásának önmagában való fontosságát is, az intézkedésekből mégis úgy tűnik, mintha a VGT-ben a belvíz-visszatartás csak amiatt szerepelne, mert a feladat a vizek tápanyagterhelésének csökkentése lenne. Eközben az idei NFFT jelentés kimondja, hogy „A vízkészletgazdálkodást az éghajlatváltozásból adódó szélsőséges időjárási helyzeteknek megfelelően kell átalakítani... (NFFT jelentés 2009).”

Az intézkedések „...hozzájárulhatnak a vízvisszatartáshoz, illetve a védett természeti területek és a felszín alatti vizektől függő élőhelyek állapotának javulásához is”, ebből továbbra is az látszik, mintha nem ez lett volna a cél, hanem ez a fenti intézkedés egy mellékes kedvező hatása lenne.

176-77.old.

8.3 Vízfolyások és állóvizek hidromorfológiai állapotát javító intézkedések

Kis és közepes vízfolyások rehabilitációja, indokolt esetben erősen módosított állapotuk fenntartása

„Nem megfelelő szélességű puffersáv esetén szükség van egy mesterséges **védősáv** kialakítására, amely a szennyezés és a gyomosodás elleni véd (általában 8-10 m széles erdősáv, de lehet szélesebb füves-bokros zóna is - **HA3-intézkedés**).”

Ahol már kialakult gyepek van, azt minden esetben meg kell hagyni.

„Feliszapolódott medrek esetében szükség lehet az **üledék egyszeri eltávolítására** (vízfolyásokon a rendszeres kotrási munkálatokon felül (**HM5-intézkedés**).”

Kérjük a szöveg kiegészítését a következőkkel: „Ahol a csatorna felszín alatti víztől függő élőhelyen kezdődik (annak vizét gyűjti össze), ott FAVÖKO-kra eső szakaszok mederkotrása és a növényzetének irtása tilos.” (az optimális cél az ilyen gyepterületeken a teljes medermegszüntetés lenne)

186.old.

8.7 Átfogó intézkedések a vízi környezeti problémák megoldására

„Szükséges a **stratégiai környezeti vizsgálati** eljárás módosítása oly módon, hogy az egyes tervek, programok vizsgálata térjen ki tervben megfogalmazott célkitűzésekre gyakorolt hatásokra is. A **környezeti hatásvizsgálati** eljárásban a vízgyűjtő-gazdálkodási terv szempontok érvényesítésének biztosítására kell új elemeket bevezetni.”

Az engedélyeztetési eljárásoknak legyen kötelező része az ökológiai (szárazföldi ökológiai, illetve hidrobiológiai) szakvélemények mellékelése is.